

■ Абеліскі параненай зямлі

3 ЗАДААННЯ НЕ ВЯРНУЛІСЯ...

Імя аднаго з двух партызанаў, якія загінулі пад Лагойскам у чэрвені 1943-га і пахаваны ў брацкай магіле, дагэтуль застаецца невядомым

На вясковых могілках у вёсцы Кандратавічы, што ў Лагойскім раёне, сярод пахаванняў мясцовых жыхароў знаходзіцца брацкая магіла двух партызанаў. Але чамусьці я няма ні ў адным са спісаў вайсковых пахаванняў часоў Вялікай Айчыннай вайны...

Помнік на гэтай магіле быў усталяваны толькі ў 1960-х гадах. І тое дзякуючы адной выпадковасці. Пасля вайны жыхар Кандратавіч Пётр Яцкевіч здымаў пакой у былога начальніка штаба партызанскага атрада «За Радзіму» Уладзіміра Чочыева. Ён і расказаў Чочыеву, што ў вёсцы пахаваны партызаны з яго брыгады, памяць якіх так і не ўвекавечана. Той адразу ж адгукнуўся — і невялікі бетонны помнік быў пастаўлены.

Калі падыходзіш да стэлы, чытаеш: «Тут пахаваны героі Айчыннай вайны, партызаны, разведчыкі атрада «За Радзіму» Міхаіл Івінскі, 1924 года нараджэння, Анатолий (прозвішча невядома), загінулі 23.06.1943 года. Ад сяброў па зброі». Першы партызан — Міхаіл Івінскі — нарадзіўся і вырас у Кандратавічах. Другі, Анатолий, быў родам з Мінска. Па сведчаннях відавочцаў, гэта быў малады хлопцёк гадоў 16-17. Больш пра яго невядома нічога.

ВАРАНЯНСКІ СПЫНІЎСЯ
У КАНДРАТАВІЧАХ

Лагайчанка Зінаіда Рау, родная пляменніца Міхаіла Івінскага, сцвярджае, што, па словах яе мамы, былой партызанкі, ён нарадзіўся ў 1926 годзе. Каб партызаны ўзялі яго ў атрад, прыбавіў сабе некалькі гадоў. Калі ў верасні 1941 года ў лесе паміж вёскамі Кандратавічы і Мошчанка ўтварыўся партызанскі атрад пад камандаваннем маёра Чырвонай Арміі Васіля Варанянскага, Мішу было 15.

Варанянскі, які быў камандзірам 570-га асобнага батальёна сувязі 13-й арміі, у першыя дні вайны патрапіў у акружэнне пад Заслаўем і прабіраўся на ўсход з групай у складзе 5 чалавек. У сярэдзіне ліпеня яны спыніліся ў Кандратавічах. З гутаркі з жыхарамі даведаліся, што ў вёсцы жыве камуніст Іван Івінскі (старэйшы брат Міхаіла), які да вайны быў старшынёй мясцовага калгаса «Чырвоная Зорка».

Іван Івінскі хутка арганізаваў харчаванне і начлег для ўсёй групы. Праз некалькі дзён яны сустрэліся з другой групай акружэнцаў, якую ўзначаляў старшы лейтэнант Аляксандр Макаранка. Пасля аб'яднання было прынята рашэнне працягнуць барацьбу ў тыле ворага. Неўзабаве ў Кандратавічах утварылася падпольная група, у якую першапачаткова ўваходзілі браты Івінскія, Міхаіл Дрозд, Пётр Дрозд, настаўніца Надзея Мураўёва, Сяргей Тарасевіч, Мікалай Аўчыннікаў, браты Шчурэвічы і іншыя.

«МАЛЕНЬКІ САЛДАЦІК»

Міша Івінскі пасябраваў з камісарам атрада Аляксандрам Макаранкам, які ўвосень 1941 года наладзіў сувязь з Мінскім падполлем. Па заданні партызан, Міша збраў зброю, потым пастаянна хадзіў у Мінск на сувязь з падпольшчыкамі, дапамагаў выводзіць людзей у лес.

У кнізе Івана Новікава «Руіны страляючых ва ўпор» і ва ўспамінах былых мінскіх падпольшчыкаў партызанскія сувязны Івінскі завецца Сашам. Верагодна, партызаны паралілі яму ўзяць сабе іншае імя і прыдумалі легенду, па якой ён хадзіў у горад да хворай цёткі і насыў ёй прадукты. Мінскія падпольшчыкі нават не ведалі яго сапраўднае імя.

Іван Новікаў пісаў: «... Нібы той чаўнок, сенаваў паміж атрадам і чыгуначным вузлом партызанскі сувязны Саша. Ні прозвішча яго, ні адкуль ён родам ніхто з былых падпольшчыкаў не ведае. Адно засталася ў іх памяць — імя Саша. Быў ён невысокі ростам, заўсёды падцягнуты, спрытны. Перашыты з чужога пляча шынель яго быў падпяразаны шырокім вайсковым рэменем. Вось такі ён і застаўся ў памяці падпольшчыкаў — маленькі баявы салдацік вялікай партызанскай арміі...»

У ПАРТИЗАНСКОЙ ЗОНЕ

Вясной 1942 года, незадоўга да першага правалу Мінскага падполля, немцы заслалі ў атрад Варанянскага шпіёна. У сакавіку партызаны вымушаны былі пакінуць свой лагер і перайшлі ў Руднянскі лес. У красавіку ў Мінску загінуў Макаранка. Мясцовыя падпольшчыкі пачалі супрацоўнічаць з іншымі атрадамі, якія знаходзіліся непадалёк.

Міша Івінскі тым часам звязваўся з дэсантнікамі, якіх скідавалі на парашутах з самалётаў у партызанскія зоны. У сакавіку 1942 года каля вёскі Марозаўка, размешчанай у раёне Хатыні, прызначыліся разведгрупа Генштаба Чырвонай Арміі пад камандаваннем капітана Мікалая Багатырова па мянушцы «Багаты». Пазней яны перайшлі ў тагачасную Вілейскую вобласць. Атрад разросся — утварылася партызанская брыгада імя Фрунзе, дзейнасць якой распаўсюджвалася і на Лагойскі раён. У склад брыгады ўваходзілі атрады «За Радзіму», імя Варашылава, «Камсамолець».

Міша стукнуў кулаком паліцаў
на твары, і ў мітусні абодва партызаны на хаду выскачылі з машыны. Уцячы ў лес у іх не атрымалася: партызанаў нагналі варожыя кулі.

Міша Івінскі знаходзіўся ў атрадзе «За Радзіму», якім камандаваў дэсантнік Барыс Мацюгін. У Нацыянальным архіве Беларусі захаваўся загад пра перавод Івінскага ў спецгрупу Багатырова. Па іншых дакументах ён значыўся ў атрадзе імя Варашылава. З сямі Івінскіх у атрадзе былі таксама Пётр і Аляксандра. Іван за сувязь з партызанамі быў расстреляны немцамі ў верасні 1942-га.

НАПАТКАЛІ ВАРОЖЫЯ КУЛІ

Трагедыя здарылася 26 чэрвеня 1943 года, на наступны дзень пасля спалення карнікамі з батальёна Дзірлевангера вёскі Кандратавічы. Разам з вёскай у агні загінулі 82 дарослыя, 50 дзяцей і 40 грамадзян з Арлоўскай вобласці, пераселеных сюды з прыфрантавага раёна.

У той дзень партызанскія сувязны Міша Івінскі і Анатолий вярталіся з Мінска. Ехалі на веласіпеды. Па дарозе на Лагойск іх дагнала нямецкая грузавая машына. Машына ўжо абагнала хлопцаў, але адзін з мясцовых паліцаў пазнаў Івінскага. Ён ведаў, што Міша быў партызанам, сказаў пра гэта немцам, якія спынілі машыну. Абодва сувязных арыштавалі. Іх пасадзілі ў кузаў, туды ж пагрузілі веласіпеды і паехалі ў Лагойск.

Праязджаючы каля вёскі Чудзенічы, хлопцы ўбачылі дым з-за лесу. Паліцай, які выдаў Мішу, сказаў: «Глядзі, партызан, як твае Кандратавічы гараць!» Аказалася, карнікі дапальвалі астатнія хаты. Хлопцы разумелі, што іх чакае ў Лагойску, таму дамовіліся пры зручным выпадку ўцякаць. Тое, што момант надыйшоў, вырашылі пры пад'ездзе да Лагойска на спуску з гары за вёскай Сілічы. Міша стукнуў кулаком паліцаў на твары, і ў мітусні абодва партызаны на

хаду выскачылі з машыны. Уцячы ў лес у іх не атрымалася: партызанаў нагналі варожыя кулі. Па ўспамінах мясцовых жыхароў, целы іх былі, як рэштат.

Некалькі дзён хлопцы ляжалі на тым месцы: немцы зрабілі там засаду, чакалі, хто прыйдзе забіраць целы. З атрада прыехала сястра Івінскага, Аляксандра, і ўначы таемна пахавала іх на могілках у Кандратавічах. У 1970-х гадах школьнай піянерскай дружыне з суседняй вёскі Весніно было прысвоена імя Міхаіла Івінскага.

ПОШУКІ ПРАЦЯГВАЮЦА

Пасля вывучэння ў Нацыянальным архіве спісаў загінуўшых партызан брыгады імя Фрунзе падалося, што другім партызанам, каго нагналі гітлераўская куля, мог быць Анатолий Шабуня. Дакументы кажучь, што загінуў ён 28 чэрвеня 1944 года. Магчыма, дата напісана памылкова. Тым больш што прозвішчы партызанаў стаяць побач, дапісаныя ўручную ў канцы друкаванага спіса пра страты. Ды і дата гібелі Івінскага пазначана неразборліва, яе можна прачытаць і як 28 чэрвеня.

Там жа пазначана, што маці Шабуні пражывала ў Мінску на вуліцы Палескай, 12. Сёння гэтай хаты каля Чэрвеньскага рынку ўжо няма. Суседзі расказваюць, што яна была падзелена на дзве часткі, але пра жыхароў нічога не памятаюць. У адраслым бюро і ЖЭСе звестак пра былых жыхароў знайсці не атрымалася. Запыты ў Нацыянальны архіў і архіў КДБ новых звестак не выявілі. Прыйшлося звярнуцца ў маскоўскія архівы, бо камандзір спецгрупы Мікалай Багатыроў паслаў данясенні ў Маскву па рацыі. Сам ён загінуў у чэрвені 1944 года пры прарыве блакады на Паліку, і з ім зніклі ўсе дакументы па агентурцы. У адказе архіва напісана, што ва ўцалелых данясеннях у цэнтр узгадваецца сувязны Анатолий па прозвішчы Маразевіч, сын інжынера Гебітскамісарыята, які пражываў падчас акупацыі ў Мінску на вуліцы Палескай, 12. Цікава, што адрас Шабуні і Маразевіча супадае. Магчыма, яны жылі ў падзеле на дзве часткі доме і ведалі адзін аднаго. У адказе таксама адзначаны сувязны, мінскі мастак Андрэй Камушкін, які загінуў у 1943 годзе пад Лагойскам.

У спісе загінуўшых партызан і падпольшчыкаў Мінскай вобласці згадваецца і Ракіцкі Талік, які загінуў у чэрвені 1943 года пры спробе ўцякаць. Зварот на перадачу «Чайка мяне» таксама пакуль не даў вынікаў. Але ж пошукі працягваюцца.

* * *

Пляменніца Івінскага, Зінаіда Рау, мае намер паставіць новы помнік на магіле загінуўшых партызанаў. Таму вельмі важна даведацца прозвішча невядомага партызана, каб увекавечыць яго імя на вякі. Можна дзесяці жыццё сваякі Анатолий або хто іншы ведае гэтага адважнага партызана? Калі ў вас ёсць хоць якая-небудзь інфармацыя, пішыце ў рэдакцыю «Звязды». Хто ведае, можа, менавіта дзякуючы вам мы адкроем імя яшчэ аднаго юнага героя мінулай вайны?

Аляксандр ПАЎЛЮКОВІЧ,

г. Мінск.

Фота аўтара

■ ФАКТ

ПРАВЕРКА
НА ТРЫВАЛАСЦЬ

3 20-га па 22 мая на палігоне 38-й гвардзейскай асобнай мабільнай брыгады сіл спецыяльных аперацый Узброеных Сіл праходзіць ваенна-спартыўная патрыятычная гульня «Супрацьстаянне».

Ужо другі год запар новы фармат спартыўных спаборніцтваў збірае ў Брэсце карпаратыўныя каманды банкаў і кампаній ІТ-сферы з усёй краіны. На працягу трох дзён моладзь будзе даказваць адзін аднаму не толькі, хто з іх самы хуткі і смелы, а і наколькі яны падкаваныя ў арыентацыі на мясцовасці, стральбе, аказанні медыцынскай дапамогі. Праможа вызначыцца ў ходзе этапу «Падрыхтоўка да бою», «Баявы дух» і «Праверка на трываласць».

Як адзначыў намеснік камандуючага сіламі спецыяльных аперацый Узброеных Сіл па ідэалагічнай рабоце палкоўнік Сяргей АНДРЭЕУ, спартыўнае спаборніцтва «Супрацьстаянне» — не проста гульня, а цэлы праект, мэта якога — фарміраванне лаяльных адносін да арміі і ўмацаванне сувязяў паміж Узброенымі Сіламі і грамадзянскай супольнасцю.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@vziazda.by

■ Міжнароднае супрацоўніцтва

Дзеля бяспекі
ва ўсім свеце

Ва Узброеных Сілах правялі паказальную ўтылізацыю лёгкай стралковай зброі

Нішто не вечнае — сцвярджае народная мудрасць. Калі ж выкінуць на сметнік старая канапа або сапсаваны халадзільнік знойдуць сабе новых гаспадароў, то гэта не страшна. Іншая справа, калі ва ўмельныя рукі трапіць зброя, якая выйшла са строю...

Штогод ва Узброеных Сілах Беларусі выводзіцца з абароту прыкладна 60 тысяч адзінак лёгкай стралковай зброі. Часткова яе перадаюць у кадэцкія вучылішчы, школы, музеі, у клубы гістарычных рэканструкцый. Іншую ліквідуюць. Як лёгкая стралковая зброя ператвараецца ў груды металу, днямі прадэманстравалі ў 25-м арсенале ўзбраення, што ў Стаўбцоўскім раёне. За тым, як ажыццяўляецца ўтылізацыя, сачылі і міжнародныя эксперты.

Утылізацыя лёгкай стралковай зброі праводзіцца з выкарыстаннем абсталявання і інструментаў, закупленых Прадстаўніцтвам Праграмы развіцця ААН у Беларусі ў межах праекта міжнароднай тэхнічнай дапамогі, які рэалізуецца ў нашай краіне ўжо на працягу дзевяці гадоў. На гэтым этапе на фінансаванне праекта дзяржавамі-ўдзельнікамі АБСЕ і Еўрасаюзам ужо выдзелена звыш 3 мільёны долараў. Уклад Беларусі складае яшчэ больш як 2 мільёны долараў.

— Гэтая сума сувымерная з тымі затратамі, якія панеслі як краіны Еўрапейскага саюза, так і сусветная супольнасць у цэлым, — адзначыў намеснік міністра абароны па ўзбраенні — начальнік узбраення Узброеных Сіл Беларусі генерал-маёр Ігар ЛАЦЯНКОУ. — Сёння мы кажам аб тым, што з краіны, якая мела патрэбу ў фінансаванні дапамогі, Беларусь сама стала «донарам» гэтага праекта. Спадзяюся, што дамоўленасці, дасягнутыя з прадстаўнікамі арганізацыі, дазволіць нам у далейшым працягваць і ўдасканальваць гэтую работу, накіраваную ў першую чаргу на забеспячэнне захаванасці і якаснае ўтрыманне лёгкай стралковай зброі.

Як адзначыла намеснік пастаяннага прадстаўніка ПРААН у Беларусі Кацярына ПАНІКЛАВА, бяспека з'яўляецца адным з базавых правоў чалавека і мае важнае значэнне для ўстойлівага развіцця нацыі. «Летася кіраўнікі дзяржаў і ўрадаў усіх краін падпісалі новыя мэты ўстойлівага развіцця, — дадала намеснік пастаяннага прадстаўніка. — Што яны азначаюць для Беларусі? Адна з іх кажа аб эфектыўных інстытутах, бяспецы і неабходнасці папярэджання гвалту, барацьбы з тэрарызмам і злачыннасцю. І Беларусь становіцца вядучай краінай у гэтым кірунку. За гэтыя гады вы здолелі не проста паказаць узоры лепшай практыкі, як змагацца з лёгкай стралковай зброяй, а і змаглі прыцягнуць такую колькасць «донараў».

Рэалізацыя праекта запланавана ў 13 вайсковых часцях нашай краіны. У сямі вайсковых злучэннях мерапрыемствы праграмы ўжо поўнасьцю выкананы. Для завяршэння ўсяго запланаванага ёсць патрэба ў дадатковых грошавых сродках.

— Мы верым, што ў асобе Беларусі выbralі самага лепшага партнёра, з якім нам трэба будзе працаваць, — перакананы начальнік аддзела падтрымкі работы Форуму па супрацоўніцтве ў галіне бяспекі Цэнтра па папярэджанні канфліктаў АБСЕ Робін МАСІНКОФ. — Беларусь з'яўляецца добрым прыкладам, які трэба супрацоўнічаць у рамках АБСЕ і Еўрасаюза. Тое, што мы ўбачылі на дэманстрацыі ўтылізацыі лёгкай стралковай зброі, паказала нам, што краіна можа не толькі атрымліваць, а і даваць, дзяліцца вопытам. Я ўпэўнены, што вашы Узброеныя Сілы могуць навучыць іншыя краіны, які трэба правільна дзейнічаць у рамках утылізацыі.

Як лічыць кіраўнік аддзела палітыкі, прэсы і інфармацыі Прадстаўніцтва Еўрасаюза ў Беларусі Джым КАЗЕНС, Беларусь знаходзіцца побач з 13 еўрапейскімі краінамі, таму вельмі важна, каб лёгкая стралковая зброя заставалася ў бяспецы. «Паспяховае завяршэнне рэалізацыі дадзенага праекта будзе важным укладом Еўрапейскага саюза, Прадстаўніцтва ПРААН у Беларусі, таксама АБСЕ ў справу нераспаўсюджвання лёгкай стралковай зброі ва ўсім свеце», — падкрэсліў міжнародны эксперт.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@vziazda.by